

ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНІ ПРИВІДНІ МОСТИ ТИПУ "ДЕ-ДІОН"

ТОВ «Науково-технічний центр «АВТОПОЛПРОМ»

Анотація

Запропоновані напрямки створення електромеханічних приводних мостів типу "Де-діон" для комерційних електромобілів, тролейбусів, гібридних автобусів та електробусів. Наведена класифікація приводних мостів цього типу, проаналізовані їх переваги та недоліки.

Ключові слова: комерційний електромобіль, електробус, електромеханічний приводний міст, тяговий електродвигун.

Abstract

Directions of creating electromechanical drive bridges of the "De-Dion" type for commercial electric vehicles, trolley buses, hybrid buses and electric buses are proposed. The classification of drive axles of this type is given, their advantages and disadvantages are analyzed.

Keywords: commercial electric vehicle, electric bus, electromechanical drive axle, traction motor.

Вступ

Комерційні електромобілі та електробуси набувають все ширшого застосування у багатьох країнах світу. Відповідно, бурхливого розвитку зазнають їх тягові електричні приводи на основі приводних мостів різних типів – класичних механічних з редукторами одинарних або подвійних головних передач, електромеханічними, обладнаними одним або двома тяговими електродвигунами і редукторами головних передач або проміжними зубчастими редукторами, та електричними, у яких відсутні редуктори головних передач або проміжні зубчасті редуктори, тобто з електромотор-колесами.

На нинішній час у конструкціях тягових приводів комерційних електромобілів застосовуються, здебільшого, приводні мости балкового типу, а у конструкціях міських електробусів – електромеханічні або електричні мости порталного типу. Хоча, ось уже на протязі кількох років італійська фірма "Brist axle systems srl" займається проектуванням і виробництвом приводних електромеханічних мостів з незалежною підвіскою одинарних коліс.

Метою роботи є розроблення компоновальних схем електромеханічних приводних мостів типу "Де-Діон" на основі застосування одного або двох тягових електродвигунів та редуктора головної передачі або одного або двох проміжних зубчастих редукторів.

Результати дослідження

Концепція створення електромеханічних приводних мостів (ЕмПрМ) для комерційних електромобілів, тролейбусів та електробусів полягає у застосуванні мостів з підвіскою коліс типу "Де-Діон" та одного або двох тягових електродвигунів (ТЕД) і одного редуктора головної передачі з диференціальним механізмом (ГП+Д) або двох проміжних зубчастих редукторів.

Підвіска типу "Де-Діон" являється компромісним варіантом, який об'єднує переваги залежної підвіски коліс мостів балкового типу та незалежної підвіски коліс. Привідні мости типу "Де-Діон" характеризуються тим, що приводні колеса моста жорстко з'єднані між собою поперечною балкою, яка через відповідні пружні елементи та важелі підвішена до рами автомобільного шасі. Редуктор головної передачі такого моста виділений в окрему складову частину і кріпиться до рами шасі автомобіля.

На нинішній час ЕмПрМ "Де-Діон" у трансмісіях вантажних електромобілів, тролейбусів і електробусів майже не застосовуються. Проте, вони мають ряд конструктивних, технологічних та економічних переваг, серед яких:

- значно менша непрацююча маса за рахунок меншої маси балки моста та кріплення редуктора головної передачі до рам автомобільних шасі або до тримальних кузовів автобусів, тролейбусів та електробусів;

- простіша конструкція балок мостів у порівнянні з балками мостів балкового та порталного типів;
- менша технологічна складність та нижча трудомісткість виготовлення усіх складових частин мостів.

Озвучені переваги спонукають до оцінки перспективності застосування ЕмПрМ типу "Де-Діон", які за розміщенням одного або двох ТЕД та редуктора головної передачі з диференціальним механізмом (ГП+Д) або проміжних зубчастих редукторів пропонується об'єднати у наступні три групи (рис. 1):

- з відокремим розміщенням одного або двох ТЕД і одного редуктора (ГП+Д);
- з одним або двома ТЕД, зблокованими з одним редуктором конічної або циліндричної (ГП+Д) або з двома ТЕД, зблокованими з двома проміжними циліндричними редукторами (ЦПР);
- з одним ТЕД, інтегрованим у головну передачу планетарного типу (ПП+Д), або з двома ТЕД, інтегрованими у два циліндричні планетарні редуктори (ПР).

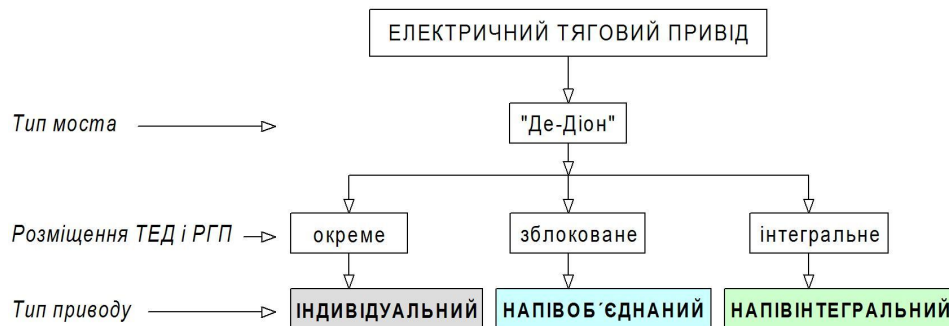

Рис. 1. Класифікація електромеханічних привідних мостів типу "Де-Діон" (ТЕД – тяговий електродвигун; РГП – редуктор головної передачі)

Варіанти електромеханічних привідних мостів типу "Де-Діон" першої групи з відокремим розміщенням тягових електродвигунів та редукторів головних передач наведені на рис. 2.

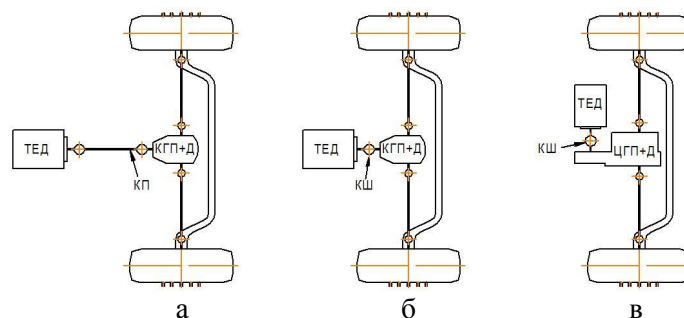

Рис. 2. Електромеханічні привідні мости типу "Де-Діон" з індивідуальним приводом: а – з карданною передачею (КП) і конічною (ГП+Д); б – з одним карданним шарніром (КШ) і конічною (ГП+Д); в – з одним КШ і циліндричною (ЦП+Д)

Варіант привідного моста з циліндричною головною передачею (рис. 2в) забезпечує ряд переваг – більшу технологічність конструкції та меншу собівартість виготовлення, оскільки вона простіша і економічніша у виробництві. Крім того, такий міст має найменшу величину заднього звису, що дуже важливо при створенні міських електробусів з низьким рівнем підлоги.

Проте, більш перспективними видаються варіанти ЕмПрМ типу "Де-Діон" другої групи, тобто з одним або двома ТЕД, зблокованими з редукторами (ГП+Д). Хоча такі мости являються конструктивно складнішими, єдиний блок, в який об'єднані тягові електродвигуни та редуктори головної передачі, суттєво спрощує кріплення цих складових частин до рам комерційних електромобілів або тримісних кузовів електробусів.

Характерною особливістю напівоб'єднаних ЕмПрМ типу "Де-Діон" являється можливість застосування у їх конструкціях або одного або двох ТЕД (рис. 3). Конструктивна та економічна доцільність застосування двох ТЕД полягає у зменшенні габаритних розмірів мостів, зменшенні маси двох ТЕД у порівнянні з масою одного ТЕД аналогічної сумарної потужності [1] і навіть у зменшенні вартості електричного тягового приводу.

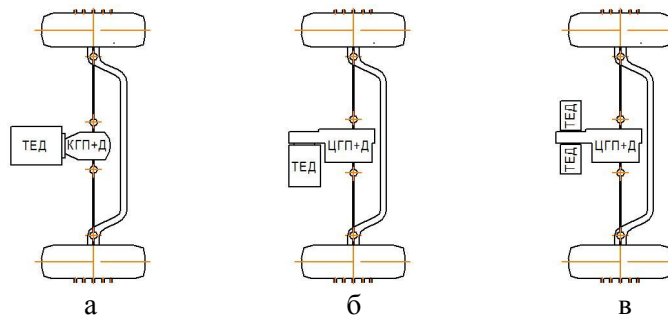

Рис. 3. Напівоб'єднані електромеханічні привідні мости типу "Де-Діон": а – з одним ТЕД і конічною (ГП+Д); б – з одним ТЕД і циліндричною (ГП+Д); в – з двома ТЕД і циліндричною (ЦГП+Д)

Ще два варіанти компоувальних схем напівоб'єднаних ЕмПрМ, обладнаних двома ТЕД, наведені на рис. 3. Вони передбачають заміну циліндричної (ГП+Д) двома окремими ЦПР (рис. 4).

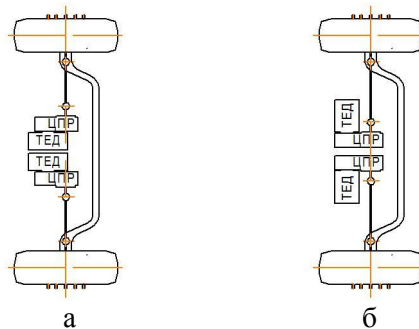

Рис. 4. Напівоб'єднані електромеханічні привідні мости типу "Де-Діон" з двома ТЕД і двома ЦПР

Компоувальна схема напівоб'єданого ЕмПрМ, наведена на рис. 4а, доцільна при застосуванні ТЕД з габаритним діаметром або габаритною шириною понад 300 мм, а схема на рис. 4б, відповідно, до 250-300 мм.

На основі компоувальних схем напівоб'єднаних ЕмПрМ, наведених на рис. 3в і на рис. 4, розроблений та запатентований [2] більш простіший і економічніший варіант (рис. 5), у якому циліндрична (ГП+Д) або два ЦПР замінені на здвоєний одно- [3-4] або двоступеневий [5] циліндричний проміжний редуктор (ЗЦПР).

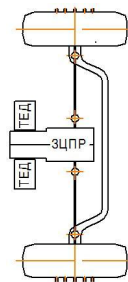

Рис. 5. Напівоб'єднані електромеханічний привідний міст типу "Де-Діон" ого типу з двома ТЕД і ЗЦПР

Відсутність диференціального механізму, присутнього у схемі на рис. 3в, функції якого повинна виконувати електронна система керування електричним тяговим приводом (ЕТПр), суттєво спрощує технологічний процес виготовлення ЗЦПР і зменшує затрати на освоєння його виробництва, а об'єднання двох окремих ЦПР у здвоєний редуктор зменшує і загальні масу блоку з двох ТЕД і ЗЦПР.

Електромеханічні привідні мости типу "Де-Діон" третьої групи обладнані інтегрованими блоками, до складу яких входять один ТЕД і одна головна передача планетарного типу з відповідним диференціальним механізмом (ПГП+Д), аналогічна тим, що застосовуються у інтегральних привідних мостах балкового типу. Від блоків, у яких зблоковані ТЕД і редуктори (ГП+Д), вони відрізняються тим, що їх вхідні та вихідні вали знаходяться на одній спільній осі обертання. Компоувальні схеми напівінтегральних ЕмПрМ типу "Де-Діон" передбачають застосування або одного інтегрального блоку, що

складається з одного ТЕД і одного редуктора (ПГП+Д) або з двох інтегральних блоків у складі одного ТЕД та одного ПР (рис. 6).

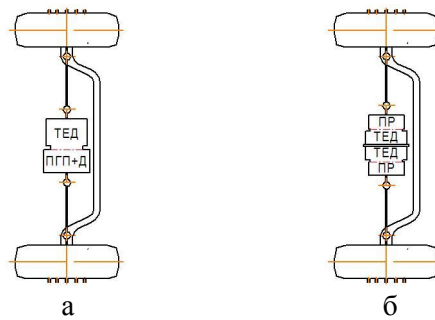

Рис. 6. Компонувальна схема напівінтегральних ЕмПрМ типу "Де-Діон": а – з одним ТЕД і одним редуктором (ПГП+Д); б – з двома ТЕД та двома ПР

На даний час не вдалося знайти інформацію про ЕмПрМ типу "Де-Діон", які би виготовлялися спеціалізованими фірмами для застосування у трансмісіях і ходових частинах комерційних електромобілів та електробусів. Тому аналіз пропонованих компонувальних схем ЕмПрМ типу "Де-Діон" можна провести лише на основі відносних (експертних) оцінок і відносних коефіцієнтів складності їх конструкцій, компактності, параметрів мас тощо за пропонованими виразами

$$k_{em} = \frac{0,1}{k_c \times (k_m + k_{nm})}, \quad (1)$$

де k_{em} – відносний коефіцієнт технічної ефективності електромеханічного привідного моста;
 k_c – відносний коефіцієнт складності конструкції електромеханічного привідного моста;

$$k_c = 0,01 \sum_{i=1}^n n_i, \quad (2)$$

де n_i – одна і-а складова частина ЕмПрМ;
 k_m – відносний коефіцієнт маси електромеханічного привідного моста;

$$k_m = 10^{-3} \sum_{i=1}^n m_i, \quad (3)$$

де m_i – маса будь-якої і-ої складової частини моста, кг;
 k_{nm} – відносний коефіцієнт невіднесених мас електромеханічного привідного моста;

$$k_{nm} = 10^{-3} \sum_{i=1}^n m_i^n, \quad (4)$$

де m_i^n – маса будь-якої і-ої невіднесеної складової частини моста, кг.

Результати розрахунків з експертної оцінки технічної ефективності електромеханічних привідних мостів типу "Де-Діон" пропонованих компонувальних схем (рис. 1-5), обладнаних одинарними колесами типорозміру R22,5", наведені у табл. 1.

Таблиця 1 – Оцінка технічної ефективності електромеханічних привідних мостів типу "Де-Діон"

Найменування параметра	Відносна оцінка компонувальної схеми/ рис. №										
	2а	2б	2в	3а	3б	3в	4а	4б	5	6а	6б
Кількість складових частин	15	13	13	12	12	13	13	13	12	12	13
Коефіцієнт технологічної складності, k_c	0,15	0,13	0,13	0,12	0,12	0,13	0,13	0,13	0,12	0,12	0,13
Маса моста, кг	560	545	545	535	535	515	520	520	515	520	520
Коефіцієнт маси, k_m	0,56	0,545	0,545	0,535	0,535	0,515	0,52	0,52	0,515	0,52	0,52
Маса невіднесених частин моста, кг	335										
Коефіцієнт невіднесеної маси, k_{nm}	0,335										
Коефіцієнт відносної технічної ефективності, k_{em}	0,745	0,874	0,874	0,958	0,958	0,905	0,9	0,9	0,98	0,975	0,9

Як видно з результатів розрахунків, запропонована методика оцінки технічної ефективності електромеханічних привідних мостів типу "Де-Діон" забезпечує можливість відповідної оцінки і обґрунто-

ваного вибору тієї чи іншої компоновальної схеми моста, принаймні, на етапі розроблення ескізних пропозицій.

Висновки

У результаті огляду та аналізу пропонованих компоновальних схем електромеханічних привідних мостів типу "Де-Діон" можна зробити ряд наступних висновків:

- ЕМПрМ типу "Де-Діон" конструктивно і технологічно суттєво простіші за привідні мости балкового та порталного типів з аналогічними параметрами;
- освоєння виробництва ЕМПрМ типу "Де-Діон" цілком можливе на вітчизняних підприємствах з набагато меншими затратами на необхідне технологічне обладнання та технологічне оснащення;
- ЕМПрМ типу "Де-Діон" аналогічної допустимої навантаги матимуть меншу масу і суттєво менші невіднесорені маси, особливо відносно мостів порталного типу;
- із аналізу пропонованих компоновальних схем ЕМПрМ для застосування у трансмісіях і ходових частинах комерційних електромобілів і електробусів найбільш перспективною являється схема з двома тяговими електродвигунами і одним здвоєним проміжним циліндричним редуктором, наведена на рис. 5, для якої коефіцієнт технічної ефективності найбільший і складає 0,98.

Отже, електромеханічні мости типу "Де-Діон" можуть і повинні скласти конкуренцію електричним тяговим приводам комерційних електромобілів на основі застосування мостів балкового і порталного типів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Войтків С. В., Тараненко М. Є. Напрямки розвитку конструкцій електричних тягових приводів комерційних електромобілів на основі ведучих мостів балкового і порталного типів. *Автомобільний транспорт. Зб. наук. праць. Харківський національний автомобільно-дорожній ун-тет.* Харків, 2009. Випуск 45. С. 79-90.
2. Тяговий привід електробуса : пат. 115426 Україна: МПК В62D 47/02, В60К 17/04. № u 2016 12085; заявл. 28.11.2016; опубл. 10.04.2017, Бюл. № 7. 4 с.
3. Редуктор циліндричний одноступеневий здвоєний : пат. 115424 Україна, МКП F16H 1/22. № u 2016 12083; заявл. 28.11.2016; опубл. 10.04.2017, Бюл. № 7. 5 с.
4. Редуктор циліндричний одноступеневий здвоєний : пат. 115425 Україна, МКП F16H 1/22. № u 2016 12084; заявл. 28.11.2016; опубл. 10.04.2017, Бюл. № 7. 5 с.
5. Редуктор двоступеневий циліндричний здвоєний : пат. 119031 Україна, МКП F16H 1/22. № u 2017 02090; заявл. 06.03.2017; опубл. 11.09.2017, Бюл. № 17. 6 с.

Войтків Станіслав Володимирович – канд. техн. наук, генеральний конструктор ТОВ «Науково-технічний центр «АВТОПОЛІПРОМ», Заслужений машинобудівник України, Львів, e-mail: voytkivsv@ukr.net

Voytkiv Stanislav V. – Cand. Sc. (Eng), general designer "Scientific and technical center "Autopoliprom", The deserved machine engineer of Ukraine, e-mail: voytkivsv@ukr.net